

Antikrizne mjere

Spas u (pred)zadnji čas

Nove Vladine antikrizne mjere sigurno će povećati proračunski deficit i državni dug, a narušit će i tržišno natjecanje. A koliko će nas one koštati vidjet ćemo, nažalost, tek pri rebalansima proračuna

Piše Katarina Ott
ravnateljica Instituta za javne financije

Članice EU su već od početka 2009. pojačavale potpore gospodarstvu, pa je Europska komisija u travnju 2009. donijela Privremeni okvir za mjere državnih potpora za pristup financiranju u novonastaloj financijskoj i gospodarskoj krizi. Njime je članicama EU, pa i Hrvatskoj koja od potpisivanja SSP-a primjenjuje pravila EU o potporama, omogućeno jače podupiranje poduzeća koja su se našla u teškoćama. Okvir je u hrvatskim *Narodnim novinama* objavljen u svibnju 2009., a Vlada je tek 14. siječnja 2010. donijela odluke: o mjerama za gospodarski oporavak i razvitak te o namjeri sudjelovanja u osnivanju fondova za gospodarsku suradnju (www.vlada.hr).

Ova se kolumna neće baviti potrebom pravovremenog donošenja antikriznih mjera koje ako kasne mogu imati posve suprotan učinak, niti pitanjem jesu li hrvatska poduzeća u problemima zbog krize ili su u njima bila i ranije te koliko se tim mjerama uopće može

pomoći gospodarstvu. Najprije valja zapitati koliko će vremena proći dok se te odluke počnu primjenjivati. Za odluku o mjerama za gospodarski oporavak i razvitak treba pripremiti prijedlog zakona, operativne programe i druge akte nužne za provedbu mjera utvrđenih odlukom, zatim treba donijeti zakon, a onda ono najvažnije i u Hrvatskoj obično najbolnije i najsporije: zakon se mora i primjenjivati.

Kod odluke o namjeri sudjelovanja u osnivanju fondova za gospodarsku suradnju najprije treba propisati uvjete za sudjelovanje na natječaju za izbor društva za upravljanje fondovima; odrediti rok za prijavu na natječaj i elemente koje treba sadržavati ponuda, uključujući barem podatke o ciljevima fonda, njegovoj veličini, naknadi za upravljanje i naknadi koja ovisi o prinosu fonda; odrediti broj članova i djelokrug odlučivanja povjereničkog odbora, dogovoriti način odlučivanja povjereničkog odbora; rokove i način poziva za uplatu te izdavanje prethodne suglasnosti na prospekt i statut pojedinog fonda te urediti druga pitanja za provedbu odluke.

Svakako treba pohvaliti Vladu što je tako detaljno predvidjela što sve treba regulirati prije početka primjene ovih odluka i što ovaj put, za promjenu, nije tako krupne odluke provela preko noći. Međutim, Privremeni okvir Europske komisije traje do kraja 2010., pa je pitanje hoće li se i što od svega što je navedenim odlukama zamišljeno moći provoditi i nakon isteka ove godine.

A jesu li u proračunu za 2010. predviđena sredstva za provedbu ovih odluka? Je li konzultirana Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja koja kontrolira primjenu pravila EU o potporama u Hrvatskoj? Riječ je, naime, o odlukama koje će neminovno narušavati tržišno natjecanje. Ako se zaista budu i primjenjivale, odluke će sigurno povećati proračunski deficit i dug. Jedina je nada da se, kao i brojne druge donesene odluke i zakoni, ni ove odluke neće provoditi.

Potpore ionako izvan europskih prosjeka

S krizom ili bez nje, s Privremenim okvirom ili bez njega, Hrvatska se mora voditi pravilima EU (više o tome u brojnim tekstovima Kesner-Škreb i Jović na

www.ijf.hr). Kod potpora za restrukturiranje npr. korisnik može dobiti potporu jednom u deset godina, na maksimum šest mjeseci i mora sam participirati u financiranju. A čak ni Privremeni okvir ne dopušta potpore izvozu ili ulaganju u rizični kapital velikih poduzeća. Samo dosljednom primjenom EU pravila, na koja se Hrvatska obvezala, izbjeći će se česte arbitrarne i diskrecijske odluke o usmjeravanju sredstava poreznih obveznika najglasnijima ili najbolje umreženima u političko-gospodarskim lobijima.

Jedino tako može se i mora promijeniti situaciju u kojoj Hrvatska za državne potpore izdvaja pet puta više od prosjeka Europe. Hrvatska je 2007. za potpore izdvojila čak 1,93 posto, a prosjek EU-27 bio je samo 0,4 posto BDP-a. Rezultati tih silnih potpora najbolje su vidljivi po stanju u brodogradnji i željeznicama, u koje odlazi više od 80 posto svih sektorskih potpora, te poljoprivrede u koju odlazi 35 posto ukupnih potpora. Ni premijerkino izdvajanje tekstilne i građevinske industrije kojima treba posebno pomoći nije korak u dobrom smjeru. EU je protiv sektorskih potpora (izabranim industrijama, granama, poduzećima), a zagovara horizontalne potpore koje pomažu svima na tržištu jednako (npr. zaštita okoliša, obrazovanje, istraživanje i razvoj, inovacije, mala i srednja poduzeća).

Cilj je državnih potpora ispravljati tržišne poremećaje i doprinositi dobrobiti svih stanovnika ove države (kad uđemo u Uniju i svih njenih stanovnika), a ne dovoditi u povlašten položaj određena poduzeća, industrije i grane, ni produbljivati poremećaje podupiranjem gubitaka na teret poreznih obveznika.

Svi izdaci države koji će nastati na temelju ovih odluka značit će državnu potporu, bilo da je riječ o aktivnom sudjelovanju države u financiranju održivih poslovnih projekata gospodarskih subjekata, osnivanju jamstvenog fonda za djelomično pokriće rizika novih plasmana kreditnih institucija uz aktivno sudjelovanje države u okviru održivih poslovnih projekata gospodarskih subjekata ili o ulozima države u fondovima za gospodarsku suradnju.

Kako u proračunu za 2010. nisu planirana aktiviranja državnih jamstava brodogradilištima izdaci za državne potpore ionako će biti znatno veći od planiranih i sigurno će ugroziti planirani deficit proračuna od 2,7 posto BDP-a te će onemogućiti planirano smanjenje državnih potpora za milijardu kuna. Zanimljivo, u odluci o namjeri sudjelovanja države u osnivanju fondova za gospodarsku suradnju navodi se maksimalni iznos do upravo milijardu kuna. Otkuda će se platiti jamstva ako se taj iznos preusmjeri u fondove? U odluci o mjerama za gospodarski oporavak i razvitak iznosi se ne spominju. Koliko će nas eventualno provođenje tih odluka ukupno koštati i koliko će još povećati izdatke za državne potpore vidjet ćemo, nažalost, tek pri rebalansima proračuna u 2010. ■

Fiskalna politika

Hrabrije, hrabrije

Kada svi s nestrpljenjem očekuju Vladine mjere pomoći gospodarstvu, a proračun balansira na samoj granici ostvarivoga, najbolje bi bilo što prije ukinuti krizni porez i tako ohrabriti potrošnju

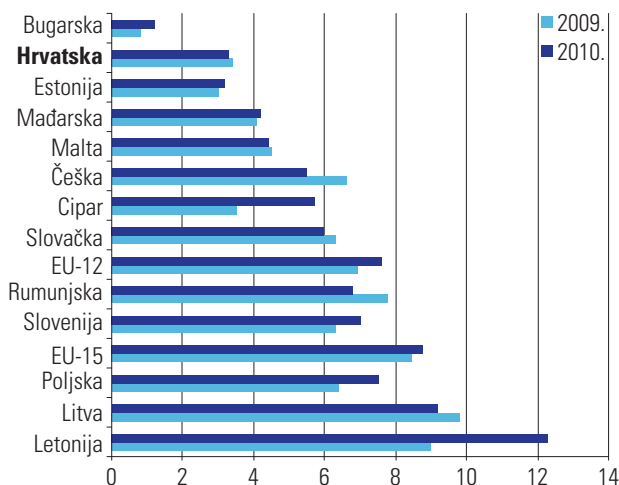
Piše Sandra Švaljek

ravnateljica Ekonomskog instituta
i članica Savjeta HNB-a

Dva mjeseca nakon njegova usvajanja u Saboru državni je proračun za 2010. godinu još uvijek aktualna tema. Najviše brine jesu li prihodi realistično procijenjeni, a rashodi određeni u visini i strukturi koja u razdoblju krize omogućuje ostvarivanje poželjnih ekonomskih i socijalnih ciljeva.

Hrvatska će se zaduživati najnepovoljnije

Neto zaduživanje opće države (% BDP-a)

Izvor: Europska komisija (jesen 2009.)